66. DERS

LAFZÎ İZÂFET

LAFZÎ İZÂFET

Tanım: Fiilden türetilen ve fiil gibi amel eden isimlerden (fiilimsilerden) ism-i fâilin mefûlüne, ism-i mefûlün nâib-i fâiline, sıfat-ı müşebbehenin ise yine fâiline muzâf olduğu isim tamlaması türüne '***Lafzî İzâfet***' adı verilir.

ÖNEMLİ NOT

Mânevi izâfette, muzâf ile muzâfun ileyh öğeleri arasındaki ilişki maddi veya manevi anlamda bir bütün-parça ilişkisidir. Yâni, muzâf olan isim, muzâfun ileyh olan ismin şu veya bu şekilde bir parçasını teşkil etmektedir. Bu iki öğeyi birbirinden ayırdığımızda karşımıza her ikisi de isim olan aynı kelime türü çıkar. Halbuki Lafzî izâfette, muzâf ile muzâfun ileyh öğeleri arasındaki ilişki bir bütün-parça ilişkisi olmayıp, âdeta bir sıfat-mevsuf ilişkisi gibidir. Dolayısıyla bir lafzî izâfet terkibini oluşturan iki öğeyi birbirinden ayırdığımızda karşımıza biri sıfat, diğeri isim olan iki ayrı kelime türü ortaya çıkar. Şu halde bir lafzî izâfet terkibini manevi izâfet terkibinden ayırt etmenin en kestirme yolu, bu terkibin ilk öğesinin '***ism-i fâil***', '***ism-i mefûl***', '***sıfat-ı müşebbehe***', '***mübâlağalı ism-i fâil***' gibi sıfat türünde bir kelime olup olmadığına dikkat etmektir.

Lafzî İzâfet İle İlgili Örnek Cümle		
Sıfat Muzâf + Muzâfun İleyh	Haber (Mevsuf) (Damme ile Merfû)	Mübteda (Damme ile Merfû)
قَوِيَّةُ الْفُكُوكِ	حَيَوَانَاتٌ	اَلْأَقْرَاشُ
Köpekbalıkları, çeneleri güçlü olan hayvanlardır.		

LAFZÎ İZÂFET İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هٰذَا الْمُلَاكِمُ قَصِيرُ الْقَامَةِ وَ لٰكِنَّهُ قَوِيُّ الْبِنْيَةِ!

Bu boksör kısa boylu ama bünyesi kuvvetli.

(2) رَأَيْتُ حَسْنَاءَ طَوِيلَةَ الْقَدِّ، كَثِيرَةَ الدَّلَالِ تَحْتَ ضَوْءِ الْقَمَرِ.

Mehtap altında fidan boylu, işveli bir dilber gördüm.

(3) أَخُوكَ الْأَكْبَرُ كَثِيرُ الْعِيَالِ، قَلِيلُ الرَّاتِبِ فَعَلَيْكَ بِمُسَاعَدَتِهِ.

Büyük kardeşinin çoluk çocuğu fazla, maaşı düşük, o nedenle kendisine yardımcı ol.

(4) لَمْ يَسْمَعْ جَدِّي جَرَسَ الْهَاتِفِ، لِأَنَّهُ ثَقِيلُ السَّمْعِ وَ ثَقِيلُ النَّوْمِ فِي آنٍ وَاحِدٍ.

Dedem telefon sesini duyamadı. Çünkü hem kulağı hem de uykusu ağır.

(5) يَجِبُ عَلَى مُلْحَقٍ ثَقَافِيٍّ أَنْ يَكُونَ مُتْقِنَ اللُّغَةِ الْأَجْنَبِيَّةِ وَ ثَاقِبَ النَّظَرِ.

Bir kültür ateşesinin yabancı dili iyi bilmesi ve feraset sahibi olması gerekir.

(6) عَمِّي عُضْوٌ نَافِذُ الْكَلِمَةِ فِي جَمْعِيَّةِ الصَّيَّادِينَ.

Amcam ‘Avcılar Derneği’nde sözü geçen bir üyedir.

(7) يَجِبُ عَلَى مُرَبٍّ أَوْ مُرَبِّيَةٍ أَنْ لَا يَكُونَا جَامِدَيِ الْقَلْبِ.

Erkek veya kadın bir eğitimcinin katı kalpli olmaması gerekmektedir.

(8) غَالِبًا مَا يَكُونُ الْمَرْءُ الْعَاطِلُ عَنِ الْعَمَلِ سَرِيعَ الْغَضَبِ وَ مُتَوَتِّرَ الْأَعْصَابِ.

Genellikle işsiz insan sinirli ve gergin olur.

(9) تُبْ إِلَى اللّٰهِ، لِأَنَّهُ سَتَّارُ الْعُيُوبِ، غَفَّارُ الذُّنُوبِ، وَاسِعُ الرَّحْمَةِ.

Allah’a tövbe et. Çünkü O kusurları örten, günahları bağışlayan, rahmeti bol olandır.

(10) عُرِفَ الْعَقَّادُ بِأَنَّهُ نَاقِدٌ حَادُّ النَّظَرِ، لَا تَغِيبُ عَنْهُ أَدَقُّ الْمُلَاحَظَاتِ الْعِلْمِيَّةِ.

Akkad, keskin zekalı bir eleştirmen olarak tanınıyordu, en küçük ilmi bir mülahaza bile gözünden kaçmazdı.

(11) حَوْلَ قَرْيَتِنَا غَابَاتٌ كَثِيفَةُ الْأَشْجَارِ وَ يَنَابِيعُ عَذْبَةُ الْمِيَاهِ.

Köyümüzün çevresinde ağaçları bol ormanlar, suyu tatlı pınarlar var.

(12) عَادَةً مَا تُوجَدُ فِي مِنْطَقَةِ أَمَازُونَ تَمَاسِيحُ ضَخْمَةُ الْأَجْسَامِ.

Genellikle Amazon bölgesinde İri yapılı timsahlar bulunmaktadır.

(13) كَانَ الْخَلِيفَةُ عُمَرُ يُعْرَفُ بِكَوْنِهِ غَلِيظَ الطَّبْعِ لٰكِنْ عَادِلَ الْأَحْكَامِ.

Halife Ömer sert tabiatlı ancak hükümlerinde adil bir kişi olarak tanınıyordu.

(14) ظَلَّ الطِّفْلُ الْبَائِسُ مَكْسُورَ الْجَنَاحِ بَعْدَ وَفَاةِ وَالِدَيْهِ كِلَيْهِمَا فِي الْحَادِثِ.

Zavallı çocuk, anne babasının kazada ölmesinden sonra kanadı kırık kaldı.

(15) عِنْدَمَا دَخَلْتُ الزُّقَاقَ لَفَتَتْ اِنْتِبَاهِي قِطَّةٌ مَقْطُوعَةُ الذَّنَبِ تُرْضِعُ مَوْلُودَهَا.

Sokağa girdiğimde yavrusunu emziren kuyruğu kesik bir kedi dikkatimi çekti.

(16) سَلِيمُ الْقَلْبِ وَ سَلِيمُ الطَّوِيَّةِ وَ سَلِيمُ النِّيَّةِ كَلِمَاتٌ مُتَرَادِفَةُ الْمَعْنَى.

'İyi kalpli', 'iyi niyetli' ve 'iyi yürekli' kelimeleri aynı anlamlı kelimelerdir.

(17) مَاتَ الْوَالِدُ الَّذِي زَوَّجَ جَمِيعَ أَوْلَادِهِ قَرِيرَ الْعَيْنِ.

Bütün çocuklarını evlendirmiş olan baba mutlu bir şekilde vefat etti.

(18) يُصَادَفُ فِي هٰذِهِ الْمَنَاطِقِ الرِّيفِيَّةِ أَزْوَاجٌ مُتَعَدِّدُو الزَّوْجَاتِ.

Bu kırsal bölgelerde çok eşli kocalara rastlanmaktadır.

LAFZÎ İZAFETTE MUZÂFIN BAŞINA HARF-İ TARİF GELEBİLİR.

ÖNEMLİ NOT

Dokuzuncu ders olan '***Mânevi İzâfet***' konusunda ifade ettiğimiz '***Muzâf öğesinin başında harf-i tarif bulunmaz***' hükmünün aksine, ***Lafzî İzâfet***'te muzâf olan öğe şu şartlar söz konusu olduğunda harf-i tarif alabilmektedir:

1. Muzâfun ileyh öğesinde harf-i tarif bulunması durumunda:

زَارَ مَكْتَبَنَا الرِّوَائِيُّ الْوَاسِعُ الشُّهْرَةِ

(Büyük şöhretli roman yazarı, büromuzu ziyaret etti)

2. Zincirleme bir isim tamlamasında ikinci muzâfun ileyh konumundaki kelimenin başında harf-i tarif bulunması durumunda:

اَلْحُكُومَةُ هِيَ الْخَافِضَةُ أَسْعَارِ الْمَوَادِّ الْخَامِ

(Hükümet, hammadde fiyatlarını aşağı çekiyor)

3. Muzâf öğesinin tesniye veya cemi müzekker salim olması halinde:

اَلْكُحُولُ وَ الْقِمَارُ هُمَا الْعُنْصُرَانِ الْمُهْلِكَا الْمُجْتَمَعِ

(Alkol ve Kumar, toplumu yıkan iki faktördür)

اَلْعُلَمَاءُ وَ الْمُثَقَّفُونَ هُمُ الْمُؤَسِّسُو الْمُجْتَمَعِ الثَّقَافِيِّ

(Bilimadamları ve aydınlar, kültür toplumunu kuranlardır)

Muzâf Öğesinin Başında Harf-i Tarif Bulunmasıyla İlgili Örnek Cümle		
Sıfat Muzâf + Muzâfun İleyh	Haber (Mevsuf) (Damme ile Merfû)	Mübteda + Fasıl Zamiri (Müb. Mahallen Merfû)
الْبَعِيدُ الْمَدَى	الصَّارُوخُ	هٰذَا هُوَ
İşte bu, uzun menzilli füzedir.		

MUZÂF ÖĞESİNİN BAŞINDA HARF-İ TARİF BULUNMASIYLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) تُعْرَفُ الْبِغَالُ وَ الْحَمِيرُ بِأَنَّهَا مِنَ الْحَيَوَانَاتِ الشَّدِيدَةِ الْعِنَادِ.

Katırlar ve eşekler çok inatçı hayvan oluşları ile bilinirler.

(2) تَكْتَظُّ شَوَاطِئُ الْبَحْرِ بِالنَّاسِ خَاصَّةً فِي الْأَيَّامِ الشَّدِيدَةِ الْحَرَارَةِ.

Bilhassa aşırı sıcak günlerde deniz sahilleri insanlarla dolup taşar.

(3) قَضِيَّةُ الْإِرْهَابِ وَ الْفَوْضَى هُمَا الْقَضِيَّتَانِ الْكَثِيرَتَا النَّوَاحِي.

Terör ve anarşi sorunu çok yönlü iki sorundur.

(4) مَنْ ذَا الَّذِي أَبْدَعَ هٰذِهِ الْأَطْبَاقَ اللَّذِيذَةَ الطَّعْمِ؟

Bu lezzetli yemekleri kim yaptı?

(5) لَا يَلْبَسُ بَعْضُ النَّاسِ الْمَلَابِسَ الْحَدِيثَةَ الطِّرَازِ مُتَعَمِّدِينَ احْتِجَاجًا عَلَيْهَا.

Bazı insanlar modern kıyafetleri protesto için onları kasıtlı olarak giymiyor.

(6) يَكْسُو وَالِدِي الْفَتَاةَ الْمِسْكِينَةَ الْيَتِيمَةَ الْأَبَوَيْنِ مَلَابِسَ جَدِيدَةً كُلَّ عِيدٍ.

Babam, anne ve babası ölmüş olan zavallı yetim kız çocuğuna her bayramda yeni elbiseler giydirir.

(7) تَضَرَّرَ رَجُلُ الْأَعْمَالِ الْعَدِيمُ الْإِحْسَاسِ بَعْدَ الْإِضْرَابِ الْعَامِّ فِي مَصْنَعِهِ.

Duygusuz işadamı fabrikasındaki genel grevden sonra zarar gördü.

(8) يَصْطَفِي اللّٰهُ أَنْبِيَاءَهُ مِنَ النَّاسِ الْحِسَانِ الْخُلُقِ وَ الشُّرَفَاءِ الْأَصْلِ.

Hz. Allah, peygamberlerini, ahlakı iyi ve asil insanlardan seçer.

(9) يَقْتَرِحُ الْأَطِبَّاءُ تَنَاوُلَ الْأَغْذِيَةِ السَّهْلَةِ الْهَضْمِ كَالْفَوَاكِهِ وَالْخُضَارِ فِي الشُّهُورِ الصَّيْفِيَّةِ.

Doktorlar yaz aylarında, meyve ve sebze gibi hazmı kolay yiyeceklerin alınmasını öneriyorlar.

(10) لَا يَجْدُرُ بِالْمُسْلِمِ أَنْ يَكُونَ الْمُعْتَزِلَ الْقَلِيلَ الْإِحْسَاسِ تِجَاهَ الْقَضَايَا الْإِجْتِمَاعِيَّةِ.

Müslümanın, sosyal problemlere karşı duyarsız ve sosyal yaşamdan kopuk olması uygun değildir.

(11) لَا أَسْتَطِيعُ الْمُصَادَقَةَ أَبَدًا مَعَ الْأَشْخَاصِ السَّرِيعِي التَّأَثُّرِ وَ الشَّامِخِي الْأَنْفِ.

'Aşırı hassas' ve 'kibirli' insanlarla hayatta arkadaşlık yapamıyorum.

(12) كَمْ مِنْ شُبَّانٍ يَسْعَوْنَ مِنْ وَرَاءِ تَحْقِيقِ الْأَمَانِيِّ الصَّعْبَةِ الْمَنَالِ.

Nice genç, elde edilmesi zor umutlar peşinde koşuyor.

(13) سَوْفَ تُتَنَاوَلُ فِي الْمُبَاحَثَاتِ الْمَسَائِلُ الْوَاسِعَةُ النِّطَاقِ.

Görüşmelerde geniş boyutlu problemler müzakere edilecek.

(14) أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ! تُوبُوا إِلَى اللهِ السَّاتِرِ الْعُيُوبِ وَ الْغَفَّارِ الذُّنُوبِ.

Müslümanlar! Kusurları örten, günahları bağışlayan Allah'a tevbe edin!

(15) بَعْدَ أَنْ صَفَّرَ الْحَكَمُ إِشْعَارًا بِبَدْءِ الْمُصَارَعَةِ بَدَأَ الْخُصُومُ الْأَقْوِيَاءُ الْبِنْيَةِ
يَتَصَارَعُونَ فِي الْحَلْبَةِ.

Hakem, maçın başladığını bildiren düdüğü öttürdükten sonra güçlü yapılı rakipler meydanda güreşmeye başladı.

(16) حَاوَلَتِ الشُّرْطَةُ أَنْ تُفَرِّقَ الْمُتَظَاهِرِينَ مَشْدُودِي الْأَعْصَابِ بِالْهِرَاوَةِ وَلٰكِنَّهَا فَشِلَتْ.

Polis sinirleri gergin olan göstericileri jopla dağıtmaya çalıştı ama muvaffak olamadı.

(17) لاَ تُحَلُّ هٰذِهِ الْمَسَائِلُ الْمُتَرَامِيَةُ الْأَطْرَافِ بِجَلْسَةٍ وَاحِدَةٍ فَقَطْ.

Bu çok yönlü meseleler sadece bir tek oturumda çözümlenemez.

(18) تَحْتَاجُ الشَّرِكَةُ إِلَى الْأَشْخَاصِ الْمُصَمِّمِي الْأَزْيَاءِ وَ إِلَى عَارِضَاتِ الْأَزْيَاءِ.

Şirket moda tasarımcılarına ve mankenlere gereksinim duyuyor.

(19) تَنَاوَلَتِ اللَّجْنَةُ قَضِيَّةَ الْأَزْمَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ وَ بَعْدَ نِقَاشٍ طَوِيلٍ حَلَّتْهَا
بِمَجْهُودَاتِهَا الْكَثِيرَةِ النَّوَاحِي.

Komisyon ekonomik kriz meselesini ele aldı ve uzun tartışmalardan sonra çok yönlü çalışmalarıyla (bu sorunu) çözdü.

(20) يَعِيشُ فِي إِسْرَائِيلَ كَثِيرٌ مِنَ الْعَرَبِ الْمَهْضُومِي وَ الْمَغْصُوبِي الْحُقُوقِ.

İsrail'de, hakları gaspedilmiş ve yenmiş pekçok Arap yaşamaktadır.

(21) أَفْهَمَنَا الْأُسْتَاذُ الْيَوْمَ مَوْضُوعَ الْفِعْلِ الْمُعْتَلِّ الْآخِرِ فِي دَرْسِ الْقَوَاعِدِ.

Bugün 'Gramer' dersinde hoca bize 'Sonu İlletli Fiiller' konusunu anlattı.

(22) "كَتَبَ"، "قَرَأَ" وَ "مَدَّ" مِنَ الْأَفْعَالِ الصَّحِيحَةِ الْآخِرِ.

'Yazdı', 'Okudu' ve 'Uzattı' fiilleri sonu sahih harfle biten fiillerdir.

(23) هٰذَا الرَّجُلُ هُوَ الْمُلْحَقُ الثَّقَافِيُّ الْآنِفُ الذِّكْرِ.

Bu adam, az önce bahsi geçen kültür ateşesidir.

اَلتَّرْبِيَةُ الْإِسْلاَمِيَّةُ

اَلْهَدَفُ مِنَ اَلتَّرْبِيَةِ الْإِسْلاَمِيَّةِ هُوَ إِقَامَةُ مُجْتَمَعٍ إِنْسَانِيٍّ نَظِيفٍ، نَظِيفِ الْعَقِيدَةِ، نَظِيفِ الْعَلاَقَاتِ، نَظِيفِ الْمَشَاعِرِ وَ السُّلُوكِ. وَ تَبْدَأُ هٰذِهِ التَّرْبِيَةُ بِالْفَرْدِ، فَتُرَبِّي فِيهِ الضَّمِيرَ الْحَسَّاسَ، وَ تُدَرِّبُهُ عَلَى الْأَخْلاَقِ الْفَاضِلَةِ. وَ تُقِيمُ الْأُسْرَةَ عَلَى الْمَوَدَّةِ وَ الرَّحْمَةِ، وَ تُؤَسِّسُ الْمُجْتَمَعَ عَلَى الْحُبِّ وَ التَّكَافُلِ وَ الْعَدْلِ. وَ تُنَظِّمُ الْعَلاَقَةَ بَيْنَ الْمُجْتَمَعَاتِ عَلَى أَسَاسٍ مِنَ الْحَقِّ.

فَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ، وَ الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَ أَرْوَاحِهِمْ. وَ النَّاسُ يَتَفَاضَلُونَ بِالتَّقْوَى، لاَ فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى أَعْجَمِيٍّ، وَ لاَ فَضْلَ لِأَعْجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ إِلاَّ بِالتَّقْوَى.

وَ مَرْجِعُ هٰذِهِ التَّرْبِيَةِ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ، وَ أَحَادِيثُ رَسُولِ اللّٰهِ (ص). وَ لَقَدِ اسْتَطَاعَ مُحَمَّدٌ (ص) أَنْ يُرَبِّيَ جِيلاً مِنَ الصَّحَابَةِ عَلَى هٰذِهِ الْأَخْلاَقِ الْإِسْلاَمِيَّةِ، كَانُوا مَصَابِيحَ مُضِيئَةً أَنَارَتِ التَّارِيخَ الْإِسْلاَمِيَّ، وَ كَانُوا قُدْوَةً لِلنَّاسِ عَلَى مَرِّ الْعُصُورِ وَ الْأَيَّامِ.

كلمة اليوم

اَلْغَضَبُ يُعْمِي صَاحِبَهُ وَ يُضِلُّ رَاكِبَهُ